

**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIV TA'LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
CHIRCHIQ DAVLAT PEDAGOGIKA UNIVERSITETI**

"TASDIQLAYMAN"

Chirchiq davlat pedagogika
universiteti rektori
G.I. Muxamedov

**"Elementar matematik tasavvurlarni shakllantirish"
O'QUV DASTURI**

Bilim sohasi:	100000 – Ta'lim
Ta'lim sohasi:	110000 – Ta'lim
Ta'lim yo'nalishi:	60110200-Maktabgacha ta'lim.

Chirchiq– 2023

Fan/modul kodi EMTSHM204		O'quv yili 2023-2024	Semestr 2	ECTS- Kreditlar 5	
Fan/modul turi Majburiy		Ta'lim tili O'zbek/rus		Haftadagi dars soatlari 4	
1.	Fanning nomi	Auditoriya mashg'ulotlari (soat)	Mustaqil ta'lim (soat)	Jami yuklama (soat)	
	“Elementar matematik tasavvurlarni shakllantirish ”	60	90	150	

2. **I. Fanning mazmuni.**
- Fanning maqsadi:** "Maktabgacha ta'limda elementar matematik tasavvurlarni shakllantirish metodikasi" fanining maqsadi tinglovchilarga maktabgacha ta'lim muassasalarida matematika mashg'ulotlarini tashkil etish, unda tarbiyalanuvchilarga miqdor, son-sanoq, kattalik, geometrik shakl, tevarakatofda mo'ljall olish va vaqtni chamalash kabi tushunchalarni o'rgatishga oid ishlarni rejalashtirish va o'tkazish usullari haqida tushuncha berish, bolalarning aqliy faolligini rivojlantirishda turli mantiqiy o'yinlardan foydalanish, mustaqillik, aqliy malaka va ko'nikmalarni egallab olishlari va maktabda muvaffaqiyatli o'qishlari uchun zamin yaratish fanning asosiy maqsadidir.
- Fanning vazifasi** – Maktabgacha ta'lim muassasalarida yoshidagi bolalarga ta'lim berish jarayonini takomillashtirish, bo'lajak tarbiyachining ilmiy va uslubiy ta'minlanganligini, uning kasbiy tayyorgarligini oshirish;
- Tinglovchilarda maktabgacha ta'lim muassasalarida ilk matematikaga o'rgatishning nazariy asoslari, bolalar matematik rivojlanishining psixologik xususiyatlari, maktabgacha ta'lim muassasasi ishining mazmuni va metodlari haqida bilim berishdan iborat.
- II. Nazariy qism (ma'ruza mashg'ulotlari)**
- III. Fan tarkibiga quyidagi mavzular kiradi:**
- 1-mavzu: Elementar matematik tasavvurlarni shakllantirish metodikasi nazariyasining tarixi, hozirgi holati va zamonaviyligi**
- "Elementar matematik tasavvurlarni shakllantirish" nazariyasi va metodikasi ilmiy va o'quv dasturi sifatida. "Elementar matematik tasavvurlarni shakllantirish" nazariyasi va metodikasining tarixiy bosqichlari.
- 2-mavzu: Sharq matematik olimlarining asarlarida arifmetikaning rivojlanishi haqida.**
- Muhammad ibn Muso-al Xorazmiy, Umar Xayyom, Nasriddin Tusiy, Jamshid Giyosiddin al-Koshiy, Ulug'bek asarlarida arifmetikaning rivojlanishi haqidagi dastlabki ma'lumotlar
- 3-mavzu: Elementar matematik tasavvurlarni shakllantirishning maqsad va vazifalari**
- Maktabgacha yoshdagi bolalarni maktabga tayyorlashda matematik ta'limning ahamiyati. Matematik tasavvurlarni shakllantirish metodikasi

fanining maqsadi, predmeti va uning asosiy vazifalari. Kursning ta'limiy maqsadlari.

4-mavzu Maktabgacha yoshdagi bolalarda matematik tasavvurlarni shakllantirishda ta'limning asosiy didaktik prinsplari va tamoyillari

Pedagogik psixologik adabiyotlarda maktabgacha yoshdagi bolalarda matematik tasavvurlarini rivojlantirish masalalari. Maktabgacha yoshdagi bolalarda matematik tasavvurlarni shakllantirishda ta'limning asosiy didaktik prinsiplari. MTTda ta'lim jarayonini tashkil qilish tamoyillari.

5-mavzu: MTT ning turli yosh guruhlarida matematika mashg'ulotlarini tashkil qilish

MTTda sensor tarbiya berish. Mashg'ulot ta'limning tashkiliy sharti ekanligi. Mashg'ulotning turlari va tuzilishi. Tarbiyachining mashg'ulotga tayyorlanishi. Matematika mashg'ulotlarini o'tkazishga qo'yiladigan talablar

6-mavzu: Elementar matematik tasavvurlarni shakllantirishda didaktik o'yinlarning ahamiyati.

O'yin turlarining o'ziga xos xususiyatlari. Didaktik o'yinning o'ziga xos xususiyatlar. O'yinchoqlar va o'yin qo'llanmalari bilan o'ynaladigan o'yinlar. Stol ustiga qo'yib o'ynaladigan o'yin qo'llanmalar.

7-mavzu: Maktabgacha ta'lim yoshidagi bolalarda miqdor va son tasavvurlarini rivojlantirish.

3-4-yoshli bolalarda miqdoriy tasavvurlarni rivojlantirish. Bolalarda maktabgacha ta'limda elementar matematik tasavvurlarini shakllantirish. Bolalarda son- sanoq haqidagi bilimlarni shakllantirish, ularni sanashga o'rgatish. MTT o'rta va katta guruhlarda son sanoq haqidagi bilimlarni shakllantirish. MTT tayyorlov guruhlarida son-sanoq haqidagi bilimlarni shakllantirish

8-mavzu: Maktabgacha ta'lim yoshidagi bolalarda predmetlarning kattalik o'lchami va ularni o'lchash haqidagi tasavvurlarni shakllantirish.

Asosiy o'quv materiallarining qisqacha bayoni. Ikkinchi kichik guruh va o'rta guruhlarda kattalik haqidagi tasavvurlarni shakllantirish. Bolalarda shartli o'lchov yordamida turli o'lchamlarni o'lchash haqidagi tasavvurlarini shakllantirish.

9-mavzu: Maktabgacha yoshidagi bolalarni predmetlar shakli bilan tanishtirish metodikasi.

MTTda kichik va tayyorlov guruhlarida predmetlarning shakli haqidagi tasavvurlarini shakllantirish. MTTda katta va tayyorlov guruhlarida predmetlarning shakli haqidagi tasavvurlarini shakllantirish.

10-mavzu: Maktabgacha yoshdagi bolalarda fazoviy tasavvurlarni shakllantirish.

Fazoda mo'ljal olish tushunchasining mazmuni. Kichik va o'rta guruhda fazoda mo'ljal olish. Katta va tayyorlov guruhida fazoda mo'ljal olish.

11-mavzu: Maktabgacha yoshdagi bolalarda vaqt tasavvurlarini shakllantirish.

Maktabgacha yoshdagi bolalarda vaqt tasavvurlarini shakllantirish mazmuni. Kichik va o'rta guruhida vaqt tasavvurlarini shakllantirish. Katta va tayorlov guruhida vaqt tasavvurlarini shakllantirish

12-mavzu: Maktabgacha yoshdagi bolalarni mantiqiy fikrlashga va axborot kommunikatsion texnologiyalaridan foydalanishga o'rgatish.

Mantiqiy fikrlashning maqsad va vazifalari, Aqliy harakatlarning mantiqiy usullari. Zamon bilan uyg'unlashish tushunchasini shakllantirish.

Maktabgacha ta'lim tashkilotlarining ta'lim jarayonida AKT texnologiyalarining ahamiyati. Bolalar bog'chasi ish amaliyotiga AKT texnologiyalarini joriy etish muammolari.

13-mavzu: Elementar matematik tasavvurlarni shakllantirishda arifmetik masalalarni tuzish va yechishga o'rgatish.

Masalalarni tuzilishi bilan tanishtirish. Arifmetik amallar haqidagi bilimlarni shakllantirish. Hisoblash usullarni haqidagi bilimlarni shakllantirish.

14-mavzu: Elementar matematik tasavvurlarni shakllantirishda oila bilan hamkorlikda ishlashning muhurligi.

Sharq mutafakkirlarining ilmiy merosida ta'lim-tarbiya masalalari.

Matematik rivojlanishni tashkil etishga zamonaviy yondashuvlar.

E.M.T.SH masalalari bo'yicha bolalar bog'chasi va oilaning ish shakllari.

Elementar matematik tasavvurlarni shakllantirish bo'yicha bolalar bilan mashg'ulotlar va suhbatlarning ko'rinishi.

15-mavzu: «Elementar matematik tasavvurlarni shakllantirish» kursini o'qitish.

“Elementar matematik tasavvurlarni shakllantirish metodikasi” kursini o'qitish vazifalari va uning o'quv rejasidagi o'rni. Mashg'ulotlarda o'qitish texnologiyalarini ishlab chiqishning kontseptual asoslari.

III. Seminar mashg'ulotlar bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar

1. Elementar matematik tasavvurlarini shakllantirish metodikasi nazariyasining tarixi, hozirgi holati va zamonaviyligi
2. Sharq matematik olimlarining asarlarida arifmetikaning rivojlanishi haqida
3. Elementar matematik tasavvurlarni shakllantirishning maqsad va vazifalari
4. Maktabgacha yoshdagi bolalarda matematik tasavvurlarni shakllantirishda ta'limning asosiy didaktik prinsplari va tamoyillari

5. MTT ning turli yosh guruhlarida matematika mashg'ulotlarini tashkil qilish
6. Elementar matematik tasavvurlarni shakllantirishda didaktik o'yinlarning ahamiyati.
7. Maktabgacha ta'lim yoshidagi bolalarda miqdor va son tasavvurlarini rivojlantirish.
8. Maktabgacha ta'lim yoshidagi bolalarda predmetlarning kattalik o'lchami va ularni o'lchash haqidagi tasavvurlarni shakllantirish
9. Maktabgacha yoshidagi bolalarni predmetlar shakli bilan tanishtirish metodikasi.
10. Maktabgacha yoshdagi bolalarda fazoviy tasavvurlarni shakllantirish
11. Maktabgacha yoshdagi bolalarda vaqt tasavvurlarini shakllantirish.
12. Maktabgacha yoshdagi bolalarni mantiqiy fikrlashga va axborot kommunikatsion texnologiyalaridan foydalanishga o'rgatish.
13. Elementar matematik tasavvurlarni shakllantirishda arifmetik masalalarni tuzish va yechishga o'rgatish..
14. Elementar matematik tasavvurlarni shakllantirishda oila bilan hamkorlikda ishlashning muhimligi
15. «Elementar matematik tasavvurlarni shakllantirish» kursini o'qitish

V. Mustaqil ta'lim va mustaqil ishlar

Mustaqil ta'limni baholash- bu talabalarning jamoaviy tartibda va yakka tartibda berilgan amaliy loyihalarni bajarishlari orqali amalga oshiriladi. Bunda har bir talabaga bitta jamoaviy loyiha va ikkita yakka tartibda bajariladigan loyiha beriladi. Talaba berilgan loyihaning maqsad va vazifalarini, mohiyatini tushungan holda qo'yilgan masalani o'rganib, izlanishlar olib boradi. Olingan natijalarni tahlil qilib, xulosalari bilan taqdimotlar tayyorlab himoya qiladi. Ishchi fan dasturida loyihalarning soni, mavzusi, mazmuni bajarish usullari va topshirish muddatlari to'liq ochib beriladi.

VI. Mustaqil ta'lim uchun tavsiya etiladigan mavzular:

1. "Elementar matematik tasavvurlarni shakllantirish" nazariyasi va metodikasi ilmiy va o'quv dasturi sifatida.
2. "Elementar matematik tasavvurlarni shakllantirish" nazariyasi va metodikasining tarixiy bosqichlari.
3. Muhammad ibn Muso-al Xorazmiy, Umar Xayyom, Nasriddin Tusiy, Jamshid Giyosiddin al-Koshiy, Ulug'bek asarlarida arifmetikaning

4. Maktabgacha yoshdagi bolalarni maktabga tayyorlashda matematik ta'limning ahamiyati.
5. Matematik tasavvurlarni shakllantirish metodikasi fanining maqsadi, predmeti va uning asosiy vazifalari. Kursning ta'limiy maqsadlari.
6. Pedagogik psixologik adabiyotlarda maktabgacha yoshdagi bolalarda matematik tasavvurlarini rivojlantirish masalalari.
7. Maktabgacha yoshdagi bolalarda matematik tasavvurlarni shakllantirishda ta'limning asosiy didaktik prinsiplari.
8. MTTda ta'lim jarayonini tashkil qilish tamoyillari.
9. MTTda sensor tarbiya berish. Mashg'ulot ta'limning tashkiliy sharti ekanligi. Mashg'ulotning turlari va tuzilishi.
10. Tarbiyachining mashg'ulotga tayyorlanishi.
11. Matematika mashg'ulotlarini o'tkazishga qo'yiladigan talablar
12. O'yin turlarining o'ziga xos xususiyatlari.
13. Didaktik o'yinning o'ziga xos xususiyatlar.
14. O'yinchoqlar va o'yin qo'llanmalari bilan o'ynaladigan o'yinlar.
15. Stol ustiga qo'yib o'ynaladigan o'yin qo'llanmalar
16. 3-4-yoshli bolalarda miqdoriy tasavvurlarni rivojlantirish.
17. Bolalarda maktabgacha ta'limda elementar matematik tasavvurlarini shakllantirish.
18. Bolalarda son- sanoq haqidagi bilimlarni shakllantirish, ularni sanashga o'rgatish.
19. MTT o'rta va katta guruhlarda son sanoq haqidagi bilimlarni shakllantirish.
20. MTT tayyorlov guruhlarida son-sanoq haqidagi bilimlarni shakllantirish
21. Asosiy o'quv materiallarining qisqacha bayoni.
22. Ikkinchi kichik guruh va o'rta guruhlarda kattalik haqidagi tasavvurlarni shakllantirish.
23. Bolalarda shartli o'lchov yordamida turli o'lchamlarni o'lchash haqidagi tasavvurlarini shakllantirish.
24. MTTda kichik va tayyorlov guruhlarida predmetlarning shakli haqidagi tasavvurlarini shakllantirish.
25. MTTda katta va tayyorlov guruhlarida predmetlarning shakli haqidagi tasavvurlarini shakllantirish
26. Fazoda mo'ljal olish tushunchasining mazmuni.
27. Kichik va o'rta guruhda fazoda mo'ljal olish.
28. Katta va tayyorlov guruhida fazoda mo'ljal olish
29. Maktabgacha yoshdagi bolalarda vaqt tasavvurlarini shakllantirish mazmuni.
30. Kichik va o'rta guruhida vaqt tasavvurlarini shakllantirish.
31. Katta va tayyorlov guruhida vaqt tasavvurlarini shakllantirish

32. Mantiqiy fikrlashning maqsad va vazifalari.
33. Aqliy harakatlarning mantiqiy usullari.
34. Zamon bilan uyg'unlashish tushunchasini shakllantirish.
35. Maktabgacha ta'lim tashkilotlarining ta'lim jarayonida AKT texnologiyalarining ahamiyati.
36. Bolalar bog'chasi ish amaliyotiga AKT texnologiyalarini joriy etish muammolari.
37. Masalalarni tuzilishi bilan tanishtirish.
38. Arifmetik amallar haqidagi bilimlarni shakllantirish.
39. Hisoblash usullarni haqidagi bilimlarni shakllantirish.
40. Sharq mutafakkirlarining ilmiy merosida ta'lim-tarbiya masalalari.
41. Matematik rivojlanishni tashkil etishga zamonaviy yondashuvlar.
42. E.M.T.SH masalalari bo'yicha bolalar bog'chasi va oilaning ish shakllari.
43. Elementar matematik tasavvurlarni shakllantirish bo'yicha bolalar bilan mashg'ulotlar va suhbatlarning ko'rinishi.
44. "Elementar matematik tasavvurlarni shakllantirish metodikasi" kursini o'qitish vazifalari va uning o'quv rejasidagi o'rni.
45. Mashg'ulotlarda o'qitish texnologiyalarini ishlab chiqishning kontseptual asoslari.

3.

VII. Ta'lim natijalari (shakllanadigan kompetensiyalar)

Fanni o'zlashtirish natijasida talaba:

- Elementar matematik tasavvurlarni shakllantirish fanini o'qitishda zamonaviy yondashuvlar va innovatsiyalarni tatbiq qilish uchun zarur bo'ladigan bilim va ko'nikmalarni, zamonaviy ta'lim vositalardan foydalanishni, zamonaviy talablar asosida mazkur fan darslarini samarali tashkil qilish yo'llari, ta'lim sohasidagi innovatsion faoliyat asoslari haqida **tasavvurga ega bo'lishi; (bilim)**
- Elementar matematik tasavvurlarni shakllantirish fanini o'qitishda hamda ilmiy tadqiqotlar olib borishda qo'llaniladigan zamonaviy yondashuvlar va innovatsion texnologiyalardan xabardor bo'lishi, fanni o'qitishga qo'yiladigan hozirgi zamon talablarini bilishi, mashg'ulotlarda ta'lim resurslaridan samarali **foydalana olishi; (ko'nikma).**
- Elementar matematik tasavvurlarni shakllantirish mashg'ulotlarida elementar matematika bo'yicha "Milliy" dasturning mazmunini anglashi, shuningdek, mashg'ulotlarda qo'llaniladigan vositalari, metodlari va shakllarining uzviyligi va izchilligini ta'minlash, o'qitish mazmuniga oid axborotlarni qayta ishlash, umumlashtirish va o'quvchilarga yetkazish malakalariga ega bo'lishi va elementar matematika darslarida elementar matematik tasavvurlarni shakllantirish

	mashg'ulotlarini zamonaviy innovatsion pedagogik texnologiyalarni qo'llash haqida malakalarga ega bo'lishi kerak.
4.	VIII. Ta'lim texnologiyalari va metodlari: • ma'ruzalar; • interfaol keys-stadilar; • seminarlar (mantiqiy fikrlash, tezkor savol-javoblar); • guruhlarda ishlash; • taqdimotlarni qilish; • individual loyihalar; • jamoa bo'lib ishlash va hioya qilish uchun loyihalar
5.	IX. Kreditlarni olish uchun talablar: Fanga oid nazariy va uslubiy tushunchalarni to'la o'zlashtirish, tahlil natijalarini to'g'ri aks ettira olish, o'rganilayotgan jarayonlar va tushunchalar haqida mustaqil mushohada yuritish, joriy va oraliq nazorat shakllarida berilgan vazifa va topshiriqlarni bajarish, yakuniy nazorat bo'yicha variantlar asosida yozma topshiriqlarni bajarishi zarur.
6.	IX. Asosiy adabiyotlar: 1. N.U.Bikbayeva, Z.I.Ibrohimova, X.I.Qosimova "Maktabgacha yoshdagi bolalarda matematik tasavvurlarni shakllantirish" Toshkent "O'qituvchi" 1995y 2. M.E Jumayev "Bolalarda matematik tasavvurlarni rivojlantirish nazariyasi va metodikasi" Toshkent-"Ilm ziyo"- 2005. 3. Л. В. Воронина, Е. А. Утюмова "Теория и технологии математического образования детей дошколь- ного возраста", Екатеринбург 2017. 4. G.E.Djanpeisova , B.N. Xodjimuratova "Matematik tasavvurlatni shakllantirish" Toshkent" Innovatsiya-Ziyo"2020 5. E.M.Mardonov, "Matematik tasavvurlarni shakllantirish nazariyasi va metodikasi", Samarqand – 2021 X. Qo'shimcha adabiyotlar 1. Салима Kuzibayevna, [18.09.2023 9:19] M.Jumayev "Maktabgacha yoshdagi bolalarda matematik tasavvurlarni shakllantirish metodikasi va nazariyasi" T., 2007 u. 2.O.Xasanboyeva va boshqalar. "Oilada barkamol aqlod tarbiyasi" T., 2010 y Салима Kuzibayevna, [18.09.2023 9:20] 3. З.Ю.Шанасирова. "Дидактические игры для ознакомления дошкольников с растениями" методическое пособие ТОЧГПИ. 2020 год. 4. Салима Kuzibayevna, [18.09.2023 9:20]D.A. Mutalova. Maktabgacha ta'lim tashkilotida interfaol o'qitish metodlari"KLASTER"metodik qo'llanma TVCHDPI 2021yil. 5. Салима Kuzibayevna, [18.09.2023 9:21] Uzbekistan respublikasining ilk va maktabgacha yoshdagi bolalar rivojlanishiga kuyiladigan davlat talablari" UNISEF 2018

	Axborot manbalari www.cspi.uz www.pedagog.uz www.edu.uz www.natlib.uz (A.Navoiy nomidagi O'z.MK) www.ziyonet.uz -Ziyonet axborot-ta'lim resurslari portal.
7.	Chirchi davlat pedagogika universiteti tomonidan ishlab chiqilgan va universitet Kengashining 2023yil " _____ " _____dagi qarori bilan tasdiqlangan
8.	Fan/modul uchun ma'sullar: A.A.Abdullayev- CHDPU "Bolalar sport" kafedrasi mudiri, Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori. S.K.Xolmatova - CHDPU "Bolalar sport" kafedrasi o'qituvchisi. A.K.Matmurodov- CHDPU "Bolalar sport" kafedrasi o'qituvchisi.
9.	Taqrizchilar: E.Xurramov – CHDPU, "Bolalar sporti" kafedrasi dotsenti v.b., PhD. R.I.Latipov – Nizomiy nomidagi TDPU "Jismoniy madaniyat" kafedrasi dotsenti.